

Sectia de Medicina Veterinara

CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ DIN MEDICINA VETERINARĂ. MĂSURILE NECESARE PENTRU REDRESAREA SITUAȚIEI DIN ȚARA NOASTRĂ

S-a întâmplat ca în cei 58 de ani de viață profesională să îndeplinesc pe lângă activitățile didactice și alte responsabilități: prorector cu cercetarea științifică; membru al Consiliului Național al Cercetării Științifice; director al DSV din județul Timiș; reprezentant al României în unele organisme al UE; membru al consiliului științific din ANSVSA; cercetător științific și președinte al Consiliului științific din Institutul *Pasteur*; membru al ASAS de 34 de ani și al AOȘR de 25 de ani; participat la peste 20 de workshop-uri, reuniuni, conferințe și congrese internaționale ș.a.

În plus, am avut șansa de a efectua **stagii de specializare** la Moscova, Liverpool și Manchester și să vizitez institutele de cercetare ale acelor universități. Am enunțat câteva din responsabilitățile avute nu pentru laudă, deoarece nu mi-ar servi la nimic, ci doar pentru a fi înțeles de colegii mai tineri, de ce îmi permit să fac aprecieri și recomandări în fața celui mai select auditoriu pe care îl poate avea o reuniune a confrăților din medicina veterinară din România.

Mă înclin cu respect și recunoștință în fața distinșilor profesori care ne conduc destinele și sper să nu fiu greșit înțeles când voi exprima pe lângă aprecierea rezultatelor cu care ne mândrim și anumite neîmpliniri, cu speranța că în viitorul apropiat se vor găsi căile spre mai bine.

Cercetarea științifică a fost, este și va rămâne **forța motrice principală de dezvoltare a tuturor laturilor activității universitare**. Din acest motiv **activitatea științifică trebuie să constituie un obiectiv prioritar și un criteriu principal de identificare și de evaluare a performanței cadrelor didactice**.

Pentru o analiză, chiar și sumară, a situației în care se află profesia noastră, trebuie să încep prin a **reaminti că medicina veterinară are o misiune complexă, cu trei obiective de mare importanță. Și anume: (1) protecția sănătății animalelor și a sănătății publice, prin controlul bolilor specifice animalelor și a celor transmisibile la om; (2) asigurarea securității și siguranței alimentare a populației umane, prin supravegherea sănătății animalelor și a calității produselor de origine animală pe tot lanțul de obținere și prelucrare a produselor; (3) asigurarea bunăstării și protecției animalelor, păstrarea echilibrelor ecologice, în acord cu reglementările internaționale.**

Analizând realizările și mai ales neîmplinirile în raport cu misiunea enunțată, situația din țara noastră se prezintă astfel:

1) Un prim aspect negativ: România a ajuns să importe aproximativ 70% din carnea de porc necesară, aproximativ 50% din laptele necesar și alte produse alimentare de bază, în timp ce evoluează pe teritorii tot mai extinse o serie de epizootii: de aproximativ șase ani *pesta porcină africană* (PPA), care se pare că va evolua încă cel puțin un cincinal și mai nou *pesta micilor rumegătoare*, cu tendință de extindere, după ce în anii trecuți au evoluat și alte epizootii. Până în prezent nu au fost identificați vinovații, ca și cum ar fi vorba de o pedeapsă divină! De fapt, nu s-a dorit o analiză obiectivă care să conducă la stabilirea răspunderilor legale și morale.

Cunoaștem din rapoartele *Curții de Conturi* și ale organismelor UE că ANSVSA nu a aplicat riguros măsurile recomandate de organisme internaționale în vederea prevenirii extinderii PPA. Încă nu este rezolvată gestionarea populației de mistreți și nici biosecuritatea în cadrul exploatațiilor non profesionale și alte aspecte.

Din aceste motive **țara noastră cheltuie anual cel puțin un miliard de euro în plus pentru importul de produse alimentare animaliere și pentru despăgubirea proprietarilor de animale.**

2) Un alt doilea aspect negativ: după ultima clasificare a universităților conform criteriilor Shanghai 2024, România nu se mai regăsește printre primele 1000 de universități.

Din Europa Centrală și de Est în aceeași situație se mai află doar Bulgaria. Au rămas în topul 1000: Polonia (8 univ.), Cehia (6 univ.), Ungaria (4 univ.), Serbia (2 univ.), Slovacia, Slovenia, Ucraina, Estonia, Lituania, Croația.

Ministrul Educației, Ligia Deca, *declara că situația este „o oglindă a politicilor publice din ultimul deceniu”*. Deși situația este dureroasă, nu cunosc să fi existat demersuri și nici manifestări de îngrijorare din partea universităților/facultăților. Cauzele sunt multiple și nu îmi propun să le analizez aici, dar menționez totuși că **subfinanțarea poate fi considerată un factor care stânjește considerabil cercetarea și inovarea.**

Conform celor stabilite de Comisia Europeană în cadrul *Strategiei Europa 2020*, pentru cercetare-dezvoltare (CD) UE trebuia să aloce 3% din PIB. În majoritatea țărilor din UE cheltuielile destinate CDI se situează sub 2% din PIB, comparativ cu 2,6% în SUA și 3,4% în Japonia. Obiectivul de 3% din PIB la nivelul UE este defalcat pe statele membre (conform cu propunerile acestora) și variază între 0,5% în Cipru și 4% în Finlanda și Suedia. Alte state și-au propus ca obiectiv media UE, de 3% (Belgia, Danemarca, Estonia, Franța, Germania, Slovenia, Spania). România și-a propus ca obiectiv național, nivelul de 2% din PIB, fără posibilitatea de a fi aplicat.

Conform Oficiului European pentru Statistică România este plasată pe locul 26 între țările UE, după nivelul investițiilor în cercetare și inovare. În ultimii cinci ani România a alocat pentru CD 15 €/cap de locuitor, o sumă de 15 ori mai mică decât media pe UE (care era de 225 €/cap de locuitor). Dintre toate ramurile științei, cercetarea și inovarea din domeniul medicinei veterinare par a fi cele mai afectate.

Cu toate că aproape în fiecare an exista un deficit financiar, în România **nu au fost încă stabilite prioritățile naționale pentru cercetare în medicina veterinară, care să reprezinte o comandă socială și să corespundă programelor naționale de control al bolilor la animale și de garantare a sănătății publice.** Puținele fonduri publice disponibile se distribuie și se cheltuie după criterii ascunse.

Acest aspect rezultă limpede și din analiza *Planurilor Naționale de Cercetare – Dezvoltare – Inovare (CDI)*. **În ultimele două decenii, nu a existat niciun program național de cercetare pentru medicina veterinară!** La elaborarea planurilor naționale nu au fost consultate niciuna din cele cinci facultăți de medicină veterinară, nici AGMVR și nici Secția de Medicină Veterinară din ASAS.

De la an la an, fondurile pentru programele de cercetări s-au diminuat, numărul de contracte și de burse pentru documentare și cercetare a scăzut, ceea ce a dus la **scăderea numărului de brevete de invenție și de lucrări științifice publicate în fluxul principal de informații.**

Deși am prezentat situația cercetării științifice din domeniul medicinei veterinare în Adunarea Generală ASAS și am descris pe larg starea cercetării științifice în *Jurnalul Medical Veterinar* (2016) și în revista *Veterinaria* (2017) **nu am constatat nicio reacție din partea autorităților.**

România este singura țară din UE în care nu există niciun institut și nicio stațiune de CDI pentru domeniul medicinei veterinare și al siguranței alimentare.

Ca urmare a desființării institutelor, care dispuneau de laboratoare performante, de spații de izolare cu sisteme de biosecuritate și de specialiști competenți, **a devenit imposibilă efectuarea de cercetări experimentale pentru prevenirea și combaterea bolilor de mare difuzibilitate.** Asemenea experimente nu au mai fost efectuate de mai bine de 20 de ani.

În țara noastră nu se efectuează nici alte cercetări fundamentale importante pentru cunoașterea esenței proceselor vitale, protecția sănătății (la animale și om) și privind protecția mediului. De exemplu, lipsesc cu desăvârșire:

- cercetările de virusologie;
- cercetările privind transmiterea însușirilor de patogenitate și a rezistenței la antimicrobiene între diferite specii de bacterii;
- cercetările de genetică privind markerii rezistenței la boli;
- cercetările privind avantajele și riscurile organismelor modificate genetic (OMG);
- efectele poluării mediului asupra animalelor, precum și cercetările privind măsurile ce pot fi aplicate pentru diminuarea poluării mediului prin sistemele de creștere a animalelor etc.

Având în vedere cele menționate, **se impun măsuri urgente pentru înființarea de institute naționale și centre de CD**, care să conducă la întărirea și diversificarea activității de cercetare științifică și implicit la creșterea prestigiului profesiei. În Europa nu există nicio țară fără institute de cercetări pentru medicina veterinară, după cum nici în România nu există niciun domeniu important al științei, cu excepția medicinei veterinare, care să nu aibă măcar un institut de cercetări, național sau de ramură.

Înființarea institutelor de CD și a centrelor de cercetare nu reprezintă o cheltuială inutilă, ci o investiție absolut necesară, din motive de securitate alimentară și epidemiologică. Existența institutelor de cercetare ar permite și valorificarea potențialului creator al absolvenților de mare valoare, care altfel după doctorat pleacă în străinătate (trei din foștii mei doctoranzi lucrează în laboratoare din Anglia, Scoția, Germania).

Deoarece presupun că argumentele pentru aplicarea de măsuri care să ducă la redresarea situației din medicina veterinară sunt clare și ușor de înțeles pentru politicieni, îmi exprim nedumerirea: cum de a fost posibil ca cererea și argumentarea repetată de mai bine de 20 de ani să nu fi fost luate în considerare până acum?

Cu siguranță nu insuficiența banilor poate fi cauza, ci mai degrabă proasta lor gestionare. La această concluzie mă duce constatarea că prin Legea nr. 117/2017, **a fost înființat Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului din București. Institutul are 36 de posturi, este condus de un președinte, un director general și un director științific, consiliu științific, colegiu director, cu mai multe direcții, departamente, compartimente și servicii. Existența acestui institut și a altor peste o sută de institute și centre de cercetare-dezvoltare din țară se datorează implicării și solidarității unor grupuri profesionale și politice deosebit de active, de la care avem multe de învățat.**

Pe lângă institutele naționale de CD, mai este necesară înființarea a cel puțin unui institut de cercetare în fiecare universitate și cel puțin un centru de cercetare în fiecare facultate. Nu cunosc să existe universități sau facultăți din UE care să nu îndeplinească această condiție. **Toate instituțiile de învățământ pe care le-am vizitat** îndeplinesc aceste cerințe cu prisosință. Menționez pentru exemplificare: Universitatea de Medicină Veterinară din Viena; Universitatea de Medicină Veterinară și Farmacie din Kosice; facultățile de medicină veterinară din: Munchen, Varșovia, Mexico City, Moscova, Budapesta, Belgrad, Perugia, Chișinău și altele.

La unele facultăți de medicină veterinară, cum este cea din München, o parte din departamente poartă denumirea de *institute*, pentru că în acestea se desfășoară atât activitatea didactică (pentru câteva discipline), cât și activitatea de cercetare (exemplu: Institut für Infektionsmedizin und Zoonosen, Institut für Tierpathologie ș.a.).

Este bine să ne amintim că și în țara noastră, cu mult timp în urmă, existau institute înființate în cadrul unor facultăți. Astfel, **în cadrul Școlii Superioare de Medicină Veterinară, în anul 1895, a fost înființat Institutul de vaccinuri, care ulterior a fost numit Institutul Pasteur.** În decursul istoriei sale, institutul a avut o contribuție esențială în eradicarea unor boli epizootice la animale (variola ovină, durina, morva, bruceloza, febra aftoasă) și reducerea drastică a incidenței altora (antraxul, tuberculoza, agalaxia contagioasă a oilor, rabia etc.). Cu toate acestea, în anul 2013, urmare a acumulării de datorii, institutul a intrat în insolvență și apoi a fost desființat cu puțin înainte de împlinirea a 100 de ani de existență. Institutul *Pasteur* era nu doar un institut de cercetare, dar **era și un for de coordonare în cercetarea medicală veterinară.** Prin dispariția acestuia, puținele cercetări științifice din țară nu mai sunt orientate după nevoi și se desfășoară după posibilități, din inițiativa unor personalități sau a facultăților.

Pe lângă înființarea de unități de cercetare științifică mai este necesară **înființarea urgentă de posturi de cercetător la fiecare departament sau măcar la fiecare centru de cercetare.** Rolul cercetătorului este de a asigura continuitatea și supravegherea experimentelor (din laborator sau din teren). De foarte multe ori cadrele didactice nu pot efectua deplasări pentru recoltarea probelor și nici supravegherea experimentelor care se suprapun cu sarcinile didactice sau cu alte activități la catedră. **În Germania la facultățile de MV există un număr de cercetători aproximativ egal cu numărul de profesori.** Plata salariilor pentru cercetători poate fi efectuată de la buget sau din contractele de cercetare. La fel se procedează și în Germania, cu mențiunea că în această țară **sumele încasate prin contracte nu pot fi atribuite cadrelor didactice.**

Și în țara noastră legislația permite plata cercetătorilor din sumele încasate prin activitatea de cercetare sau prin prestări de servicii. Cunoscând aspectele menționate mai sus, am înființat în cadrul FMV din Timișoara **Centrul de Cercetări de Igienă și Patologie Animală**, care a fost acreditat de CNCSIS și autorizat sanitar-veterinar pentru activități de cercetare, diagnostic, inclusiv pentru eliberarea de buletine de analiză. A funcționat în perioada 2001-2011 până la pensionarea subsemnatului. Bani obținuți au fost folosiți pentru cheltuielile de deplasare, procurarea de aparatură și materiale consumabile necesare pentru cercetările contractate, pentru cercetările doctoranzilor și lucrările de licență ale studenților și mai ales pentru plata retribuției și a sporului de periclitate pentru domnul dr. C. Oprin (care era singurul cercetător științific din facultate). Atât subsemnatul (director), cât și cadrele didactice care au participat la efectuarea cercetărilor contractuale nu am fost retribuiți, pentru că așa prevedea statutul de funcționare, întocmit după modelul german. Dacă nu ar fi existat centrul de cercetări, nu aș fi putut angaja o parte din cele peste 60 de contracte de cercetare.

Întrucât Universitatea nu dispunea de aparatură performantă pentru efectuarea de examene biochimice, fizice și microbiologice, care să poată fi acceptate pentru lucrările științifice ce urmau a fi publicate în revistele prestigioase din fluxul internațional de informații, am făcut o vizită la FMV din München și acolo m-am informat asupra categoriei de aparate care ar trebui procurate pentru dotarea unui laborator la nivelul standardelor de atunci. Apoi am constituit un colectiv de cadre didactice și m-am înscris la competiția națională pentru „*Programe de Formare și Cercetare Interdisciplinară*”, organizată de Ministerul Educației, cu proiectul: „*Agricultura durabilă și siguranța alimentară*”. Comisia de evaluare a apreciat importanța și fezabilitatea proiectului și a aprobat finanțarea pentru perioada 2006 – 2008 cu suma de 3.861.000 lei, Universității revenindu-i obligația, de a contribui cu 50% din valoarea proiectului prin asigurarea și amenajarea spațiului.

După o muncă intensă, s-a reușit performanța realizării *Platformei de Cercetare Interdisciplinară* care a fost apreciată de către delegația germană, condusă de decanul FMV din München, că depășește nivelul modelului din care m-am inspirat. Cu acea ocazie am fost distins cu o diplomă și o medalie pentru promovarea cooperării dintre Universitatea noastră și cea din München. Ca urmare a realizării acestei investiții am obținut, prin punctul focal EFSA

(*European Food Safety Authority*) din cadrul ANSVSA, recunoașterea pentru USAMVB a statutului de partener al EFSA.

Platforma de formare și cercetare interdisciplinară avea toate acreditările necesare, autorizarea sanitară veterinară și era supusă verificării metrologice. Avea ca obiectiv principal dezvoltarea resursei umane și valorificarea superioară a condițiilor existente în cadrul Universității, în direcția consolidării agriculturii durabile din țara noastră. Prin resursa umană și activitatea desfășurată Platforma a contribuit, în mare măsură, la integrarea Universității în aria curriculară europeană.

Consider că în prezent, prin înființarea de centre de cercetare și achiziția aparatelor de mare valoare, pot fi create condițiile minim necesare pentru creșterea performanțelor în domeniul cercetării științifice. Trebuie însă pus un accent sporit pe originalitatea și oportunitatea tematică, pe consistența rezultatelor, probitatea științifică, etica experimentării și valorificarea rezultatelor. Atingerea acestor obiective presupune perfecționarea sistemului de evaluare a cadrelor didactice, care în prezent nu ține seama, în suficientă măsură, de creativitatea științifică exprimată prin perfecționarea și omologarea de metode de prevenire și control al bolilor, înregistrarea și omologarea produse medicamentoase noi și brevete de invenție și altele.

Timișoara, 04 septembrie 2024

Profesor univ. emerit Dr. Mihai Decun

Membru titular al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură

Membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință